

ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ

Φροντιστήριο Μέσης Εκπαίδευσης

2025 – 2026

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Α1.α.

1. **Σωστό** (Οἶον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι ... καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον)
2. **Λάθος** (Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστίν)
3. **Λάθος** (ἐν μεσότητι οὖσα τῇ πρὸς ἡμᾶς)
4. **Λάθος** (Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ)

β. πάθη καὶ πράξεις

Β1.

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη δεν υπάρχει αντικειμενικός τρόπος για να ορίσει ο άνθρωπος τα όρια του ηθικού μέτρου και του δέοντος, καθώς η μεσότητα είναι προσωπική υπόθεση. Το υποκειμενικό μέσο δεν ισαπέχει από τα άκρα της υπερβολής και της έλλειψης, οπότε η εύρεσή του παραμένει ζητούμενο και σε κάθε περίπτωση απαιτεί σταθερή προσήλωση και διανοητική εγρήγορση. Η αρετή λοιπόν, ταυτίζεται με την μεσότητα και εντοπίζεται στα συναισθήματα και στις πράξεις. Ωστόσο, ο Αριστοτέλης τονίζει ότι αν και η αρετή είναι προσωπική υπόθεση κάθε ανθρώπου χωριστά, τόσο αυτή όσο και η κακία, κρίνονται πάντα στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, δηλαδή η αρετή έχει κοινωνικο-πολιτική διάσταση. Αυτό αποδεικνύεται από την αρχή της παραγράφου όπου Αριστοτέλης αναφέρει συγκεκριμένα παραδείγματα συναισθημάτων, όπως το φόβο, το θάρρος, την επιθυμία, την οργή και την ευσπλαχνία. Μέσω αυτών τονίζει ότι ο άνθρωπος μπορεί να νιώσει συναισθήματα σε μεγαλύτερο ή σε μικρότερο βαθμό από όσο πρέπει, καταστάσεις οι οποίες δεν είναι καλές. Ο Αριστοτέλης προτιμάει εδώ να αναφερθεί στα πάθη – συναισθήματα με τη μορφή απαρεμφάτων (**φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι**), καθώς θέλει να τονίσει ότι στην περίπτωση της ηθικής δεν έχει τόση σημασία το συναίσθημα που αναπτύσσει ο άνθρωπος στην ψυχή του, αλλά η έμπρακτη εκδήλωση του (δηλαδή η πράξη). Η αρετή και η κακία κρίνονται πάντα στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων.

Στη συνέχεια, επισημαίνεται ότι για να αποφύγουμε την υπερβολή και την έλλειψη στα συναισθήματα, οφείλουμε να λάβουμε υπόψη μας πέντε ποιοτικά κριτήρια τα οποία καθορίζουν το μέσο. Συγκεκριμένα, την χρονική στιγμή κατά την οποία πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα (**τὸ δ' ὅτε δεῖ**), τις περιστάσεις σε σχέση με τις οποίες πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα (**ἐφ' οἷς**), τους ανθρώπους σε σχέση με τους οποίους πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα (**πρὸς οὓς**), το λόγο για τον οποίο πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα (**οὗ ἕνεκα**) και τέλος τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα (**ὡς δεῖ**). Τα κριτήρια καθορισμού του δέοντος (πρέπει) με βάση την αριστοτελική σκέψη ήταν: α) οι γραπτοὶ νόμοι που ὀρίζαν τι πρέπει να κάνουν ἢ να μην κάνουν οι πολῖτες, β) οι ἀγραφοὶ νόμοι, δηλαδή οι παραδόσεις, τα πρότυπα προς μίμηση ἢ αποφυγή που προέβαλαν και υποδείκνυαν τον ὀρθὸ τρόπο συμπεριφοράς και γ) ο ὀρθὸς λόγος, δηλαδή ἡ λογικὴ και ἰδιαίτερα ἡ λογικὴ του φρόνιμου ἀνθρώπου. Φρόνιμος εἶναι ὁ ἀνθρώπος που διαθέτει φρόνηση και ἀποτελεῖ συμβολικὸ και ἔνσαρκο ἠθικὸ πρότυπο μέσα στην κοινωνία και με τις τεκμηριωμένες ἐπιλογές του γίνεται ὁ γνώμονας (κανὼν) τῆς ἠθικῆς – πολιτικῆς ἀρετῆς. Το κοινωνικὸ πρότυπο του φρόνιμου ἀνθρώπου εἶναι ἐπίσης ἕνα σχετικὰ ἀντικειμενικὸ δεδομένο που μετριάζει τον προσωπικὸ – υποκειμενικὸ χαρακτῆρα τῆς αριστοτελικῆς ἠθικῆς.

Παρακάτω, για να αποδείξει ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἕνα εἶδος μεσότητας, ἐμβαθύνει στα κριτήρια με βάση τα οποία μπορούμε να κρίνουμε ἀντηρήθηκε ὁ κανὼνας τῆς μεσότητας στα συναισθήματα και στις πράξεις μας. Το ἕνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἀξιολογικὸ. Συγκεκριμένα, ὁ Ἀριστοτέλης με τα ρήματα **ἐπαινεῖται και ψέγεται**, ἐρευνᾷ ἀν οι πράξεις και τα συναισθήματα συναντοῦν τὴν κοινωνικὴ ἀποδοχὴ και ἀποδοκιμασία (**τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται και κατορθοῦται**), ὁπότε ἔχει τηρηθεῖ ὁ κανὼνας τῆς μεσότητας. Ἀντίθετα, ἀν οι πράξεις και τα συναισθήματά ἐπικρίνονται, σημαίνει ὅτι υπῆρχε σε αὐτὰ υπερβολὴ ἢ ἔλλειψη (**ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται και ψέγεται και ἢ ἔλλειψις**). Ὁ ἐπαινος και ὁ ψόγος που ἀποδίδονται ἀπὸ τὴν κοινωνία στα μέλη τῆς, ἀποτελοῦν τὸ χαρακτηριστικότερο δείγμα του πολιτικὸ χαρακτῆρα τῆς ἠθικῆς Ἀρετῆς. Οι καθιερωμένες ἀξίες τῆς κοινωνίας ἀποτελοῦν ἕνα ἀντικειμενικὸ δεδομένο για τον ἐκάστοτε πολῖτη και ἔτσι ἐξισορροπείται, για ἄλλη μια φορά, ὁ προσωπικὸς – υποκειμενικὸς χαρακτῆρας τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς.

B2.

1. Σωστό
2. Σωστό
3. Λάθος
4. Λάθος
5. Λάθος

B3.α.

ηδύποτο: ήσθηναι

φιλαρέσκεια: ἀρετῆς

αδιάβλητος: ὑπερβολή

συνηρημένος: προαιρετική

κατάλοιπο: ἔλλειψιν

πλημμυροπαθής: πάθεισι

B3.β.

στοχαστική: Στοχάσου τις συνέπειες των πράξεών σου.

λόγῳ: Ο λόγος που καθυστέρησα ήταν η μεγάλη κίνηση στους δρόμους της πόλης.

B4.

Τόσο ο Πλούταρχος στο δοθέν απόσπασμα, όσο και ο Αριστοτέλης πραγματεύονται τη σύνδεση της ηθικής Αρετής με τα πάθη, καθώς και τη σχέση των παθών με τη λογική. Αρχικά, ο Αριστοτέλης στο απόσπασμα των Ηθικών Νικομαχείων, εστιάζει στην μεσότητα των συναισθημάτων (**φοβηθῆναι καὶ θαρρηῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἠσθῆναι καὶ λυπηθῆναι**). Αυτή δεν μπορεί να επιτευχθεί με αντικειμενικά κριτήρια, αλλά καθορίζεται από διάφορους μεταβλητούς παράγοντες όπως ο χρόνος, οι περιστάσεις, οι άνθρωποι, οι αιτίες και ο τρόπος κατά τα οποία νιώθουμε ένα συναίσθημα ή πράττουμε (**τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὡς δεῖ**). Ωστόσο, η επίτευξη της μεσότητας στα συναισθήματα είναι το ἀριστο, το επιθυμητό, ταυτίζεται με την ηθική αρετή και βρίσκεται ανάμεσα στην υπερβολή και την ἔλλειψη. Τα συναισθήματα κατά τον Αριστοτέλη δεν πρέπει να τα βιώνουμε ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο απ' ὅσο πρέπει (**μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ἀμφοτέρα οὐκ εὔ**), καθώς αυτές οι καταστάσεις δεν οδηγούν στην ορθή και επαινετή συμπεριφορά (**ἐπαινέεται καὶ κατορθοῦται**), αλλά αντίθετα κατακρίνονται από το κοινωνικό σύνολο (**ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται**). Παρόμοια και ο Πλούταρχος παρουσιάζει την αρετή ως ένα μεσαίο σημείο (μεσότητα) ανάμεσα σε δύο ακρότητες, την ἔλλειψη και την υπερβολή γι' αυτό και αναφέρει συγκεκριμένα συναισθήματα που τείνουν προς την ἔλλειψη όπως είναι ο φόβος και η δειλία, αλλά και αυτά που τείνουν προς την υπερβολή (**ορμή χωρίς ὅρια**).

Επιπλέον, ένα ακόμη κοινό σημείο μεταξύ των δύο φιλοσόφων είναι αυτό που αφορά τον ισχυρό ρόλο της λογικής στην επίτευξη της μεσότητας. Κατά τον Αριστοτέλη λοιπόν, η ηθική αρετή επιλέγεται ελεύθερα από τον κάθε άνθρωπο και συνδέεται με τον ορθό λόγο, την λογική (**ὠρισμένη λόγῳ**) και μάλιστα όχι με την λογική οποιουδήποτε ανθρώπου, αλλά αυτή του φρόνιμου ο οποίος σταθμίζει με τις επιλογές του τους γραπτούς και ἀγραφους νόμους κάθε πόλης, εξασφαλίζοντας έτσι την αντικειμενικότητα στον προσδιορισμό της ορθής πράξης και του ορθού συναισθήματος, δηλαδή της ηθικής Αρετής. Ομοίως και ο Πλούταρχος αναφέρει ότι ο πρακτικός λόγος είναι εκείνη η δύναμη που περιορίζει τα πάθη (**ο πρακτικός λόγος για να υποκινήσει και να συνδουλίσει την ορμή μέρος της ψυχής**). Μάλιστα τονίζεται ότι η λογική είναι η κινητήρια δύναμη που εμφυτεύει τις ηθικές αρετές στο ἄλογο μέρος της ψυχής, αφού αυτό από μόνο του τείνει προς τα ἄκρα, την υπερβολή και την ἔλλειψη. Η λογική λοιπόν επεμβαίνει για να τιθασεύσει τα πάθη και να επιβάλλει το μέτρο.

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΠΛΑΤΩΝ Ἀπολογία Σωκράτους (32a - c)

Γ1. (Μετάφραση)

Αυτά, ω ἄνδρες Ἀθηναῖοι, και ἀληθινά εἶναι και εὐκόλα αποδεικνύονται. Γιατί αν εγώ ἄλλους από τους νέους διαφθείρω και ἄλλους τους ἔχω (ἤδη) διαφθείρει, ἔπρεπε πράγματι κάποιοι απ' αυτούς καθὼς μεγάλωσαν, αν κατάλαβαν ὅτι ὅταν οι ἴδιοι ἦταν νέοι, εγώ τους συμβούλευσα ποτέ τίποτε κακό, τώρα δα αφοῦ ανέβουν στο βῆμα να με κατηγορήσουν και να ζητήσουν την τιμωρία μου. Και αν δεν ἤθελαν οι ἴδιοι, (ἔπρεπε) κάποιοι από τους οικείους τους, πατεράδες και ἀδελφοί και ἄλλοι συγγενεῖς τους, αν εἶχαν πάθει τίποτε κακό οι δικοὶ τους, τώρα να το θυμηθὸν και να ζητήσουν τιμωρία.

Γ2.

Ο Σωκράτης στο συγκεκριμένο απόσπασμα αναφέρει τον λόγο για τον οποίο μια μερίδα των πολιτῶν χαίρεται να περνά μαζί του πολὺ χρόνο «**χαίρουσὶ τινες πολὺν χρόνον διατριβόντες**». Θεωρεῖ λοιπὸν ὅτι τον πλησιάζει ο κόσμος διότι χαίρεται ὅταν βλέπει να αποκαλύπτει την ἀγνοια ὅλων εκείνων που παρουσιάζουν τους εαυτοὺς τους ως σοφοὺς ἀλλὰ απέχουν πολὺ από το να εἶναι σοφοί «**ἀκούοντες χαίρουσιν ἐξεταζομένοις τοῖς οἰομένοις μὲν εἶναι σοφοῖς, οὔσι δ' οὔ**». Σχολιάζει ὅτι δεν εἶναι καθόλου δυσάρεστη αὐτὴ ἡ διαδικασία «**ἔστι γὰρ οὐκ ἀηδὲς**». Τη βρίσκει διασκεδαστικὴ θα λέγαμε. Μάλιστα ισχυρίζεται ὅτι αὐτὸς ο κοινωνικὸς ρόλος, ο ἔλεγχος της υποκρισίας δηλαδή πολλῶν δῆθεν σοφῶν συμπολιτῶν, του ἔχει δοθεῖ από το Θεό «**προστέτακται ὑπὸ τοῦ θεοῦ πράττειν**.» Ἡ θέληση αὐτὴ του θεοῦ φανερῶνεται μέσα από τα μαντεῖα, μέσα από τα ὄνειρα και με οποιονδήποτε ἄλλο τρόπο επιλέγει ο Θεός να επικοινωνήσῃ «**ἐκ μαντείων καὶ ἐξ ἐνυπνίων καὶ παντὶ τρόπῳ**».

Γ3.α

τὴν ἀλήθειαν → αἱ ἀλήθειαι

ἀηδὲς → ἀηδεστέρου

ἐμοὶ → ὑμᾶς

ὧ ἄνδρες → ὧ ἄνερ

πατέρας → πατράσιν

Γ3.β.

<u>ἀκηκόατε</u>	→ ἀκούομεν
<u>πράττειν</u>	→ πεπράχασι(ν)
<u>ἔγνωσαν</u>	→ γνῶς
<u>ἀναβαίνοντας</u>	→ ἀναβῆναι
<u>ἐπεπόνθεσαν</u>	→ πεισοίμην

Γ4.α.

διὰ τί → εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο «χαίρουσι»

πᾶσαν → κατηγορηματικός προσδιορισμός στο «τὴν ἀλήθειαν»

ἀκούοντες → κατηγορηματική μετοχή συνημμένη στο εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος «χαίρουσιν» (τινές ἢ οὗτοι)

ἀληθῆ → κατηγορούμενο στο «ταῦτα»

αὐτῶν → γενική διαιρετική στο «τινές»

ὑπ' ἐμοῦ → εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου στο «ἐπεπόνθεσαν»

Γ4.β.

επιθετική μετοχή : τοῖς οἰομένοις

Αναλύεται σε αναφορική πρόταση: ἐκείνοις οἱ οἴονται

‘Φτάσε όπου δεν μπορείς’

